BOOKS THAT BUILD UP DESTINIES – THE INFLUENCE OF READING UPON THE LIFE OF DON QUIJOTE

Silviana-RuxandraChira (Mureşan)
PhD. Student, "1 Decembrie 1918" University of Alba-Iulia

Abstract:The present paper deals with the influence of books on people's lives and how influencial these can be. It shows hos books can shape a destiny and how books can be perceived as both medicine and cause for evil, depending on the perspective. It also depicts the scene in which several valuable written works are burnt in the pursuit of cleaning the world of their evil force. The character Don Quijote is accompanied in this attempt of becoming a knight, just as the heroes he admires so much.

Keywords: reading, books, influence, destiny, chivalry

Rolul fundamental jucat de cărți în creșterea și educația oamenilor a fost și rămîne un fapt care nu poate fi tăgăduit. Alături de mulți alți factori, într-o măsură mai mare sau mică, lectura dezvoltă vocabularul și gîndirea, oferă un răgaz așteptat de la treburile cotidiene și influențează comportamentul cititorului. Pînă unde merge și unde se oprește această influență? Răspunsul variază desigur de la cititor la cititor. Un exemplu păstrat în pofida limitelor geografice și temporale este cel al lui Don Quijote, eroul operei omonime a lui Miguel de Cervantes. Lecturile personajelor ascund mult mai multe informaţii decît s-ar crede. Ele oferă acces la trăsăturile de caracter ale personajelor (prin caracterizarea indirectă a acestora), situația socială, politică și academică din perioada surprinsă în text, dar și la evoluția literaturii și a interesului pentru lectură. ,,A trage cu ochiul" în biblioteca cuiva poate fi intrigant și incitant, fiind totodată o experiență analitică și revelatoare. Asemenea gesturilor, vestimentației, atitudinii, și cărțile și lecturile spun foarte multe despre proprietarul/cititorul lor. Așa cum spunea Alexandru Paleologu, ,,esențiala finalitate a literaturii, a artei în genere […], este în ultimă instanță o ,,finalitate fără scop", adică una de cunoaștere, de contemplare, de aprehendare a adevărului."[1]

În vederea definirii unei tipologii de lectură este esențială și o clasificare a tipologiei cititorilor. O asemenea clasificare, în funcție de vîrstă, este preluată de către Matei Călinescu de la J.A. Appleyard și atribuie cititorilor cinci roluri, astfel: ,,(1) cititorul ca jucător […] corespunzînd vîrstei preșcolare, cînd experiențele de a asculta povești citite de alții, de a fantaza și de a participa în diferite jocuri în care pretinzi că ești altcineva sunt continue și se susțin reciproc; (2) cititorul ca erou sau eroină […] 7-11 ani, cînd copilul citește de bunăvoie mai ales povești de aventuri și tinde să se identifice cu eroii funcționali; (3) cititorul ca gînditor – corespunzînd adolescenței, cînd lectorul tînăr începe să reflecteze asupra caracterelor ficționale, motivațiilor și sentimentelor ce diferă de ale sale, străduindu-se să stabilească o conștiință mai puternică a identității sale proprii; (4) cititorul ca interpret – corespunzînd anilor de facultate și de după facultate, cînd cititorul educat, avînd conștiința interpretabilității textului literar, se silește să-l înțeleagă și să articuleze o interpretare valabilă, printre multele posibile; (5) cititorul adult, ,,pragmatic", adică persoana ajunsă la maturitate deplină, capabilă să deosebească finalitățile multiple ale lecturii".[2]

[1]Alexandru Paleologu, *Despre lucrurile cu adevărat importante,* București, Editura Polirom, 2011, p.7
[2]Matei Călinescu, *A citi, a reciti,* București, Editura Polirom, 2007, p.107

BDD-A27972 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:40 UTC)

Specifică personajului Don Quijote este oprirea la stagiul de cititor erou, stagiu asociat copiilor. El nu devine, pe măsură ce înaintează în vîrstă, un cititor adult, capabil să distingă realitatea de ficțiune, ci dorește să devină un cavaler aventurier, identificîndu-se nemărginit cu personajele cărților sale. Naratorul aduce la cunoștința citiroului operei lui Cervantes, încă de la bun început, această specificitate a cavalerului închipuit, afirmînd: ,,You must know, then, that the above-named gentleman whenever he was at leisure (which was mostly all the year round) gave himself up to reading books of chivalry with such ardour and avidity that he almost entirely neglected the pursuit of his field-sports, and even the management of his property; and to such a pitch did his eagerness and infatuation go that he sold many an acre of tillageland to buy books of chivalry to read, and brought home as many of them as he could get. ”[3] Mai mult decît atît, ardoarea cu care Don Quijote se dedica pasiunii sale este amintită în repetate rînduri: ,, Over conceits of this sort the poor gentleman lost his wits, and used to lie awake striving to understand them and worm the meaning out of them; what Aristotle himself could not have made out or extracted had he come to life again for that special purpose. “[4]

Inițial, personajul lui Cervantes are doar impulsul de a se implica scriptic în aventurile cavalerești pe care le citește, dorind să influențeze finalul unor opere sau să rescrie pasaje. Conexiunea profundă pe care o are cu lecturile sale și modul în care se transpune în ceea ce citește se reflectă în urmările pe care textele le au asupra sa: ,, He commended, however, the author’s way of ending his book with the promise of that interminable adventure, and many a time was he tempted to take up his pen and finish it properly as is there proposed, which no doubt he would have done, and made a successful piece of work of it too, had not greater and more absorbing thoughts prevented him.”[5]

Influența romanelor cavalerești asupra vieții lui Don Quijote este evidentă, întreaga sa existență gravitînd în jurul narațiunilor citite. Distincția dintre realitate și ficțiune s-a diminuat, dacă nu chiar evaporat, personajul începînd să se identifice cu viețile celor ale căror aventuri le savura. Finalitatea lecturilor lui Don Quijote se poate să fi fost inițial aceea de relaxare, de deconectare de la traiul cotidian, însă treptat a devenit o nevoie de transformare, un reper de urmat în viața de zi cu zi. Timpul dedicat lecturii era nemăsurat, fiind activitatea căreia i se dedica cu predilecție. Naratorul insistă, din nou, să amintească încă din primele pagini cititorilor faptul că Don Quijote era un cititor avid, reiterînd în repetate rînduri acest lucru.

Ca urmare a lecturilor sale, Don Quijote decide să pornească în celebrele sale călătorii, dorind să devină un cavaler, asemenea eroilor din cărțile sale. Cînd prima sa încercare eșuează, revine acasă, rănit fizic, iar perioada de convalescență alege să și-o petreacă gîndindu-se la romanele cavalerești atît de îndrăgite, lectura căpătînd în acest caz o finalitate de remediu, medicament pentru suflet: ,, Finding, then, that, in fact he could not move, he

[3] Este cazul să aflați, așadar, că sus-numitul domn se dedica cititului cărților cavalerești de câte ori avea timp liber (lucru care se întâmpla pe tot parcursul anului), făcând acest lucru cu atâta ardoare și dedicare, încât neglija aproape în totalitate preocupările sportive și chiar și adminsitrarea proprietăților sale; dorința și infatuarea sa au ajuns la punctul în care și-a vândut terenuri pentru a-și cumpăra cărți cavalerești și aducea acasă cât de multe putea. (traducere personală), Miguel de Cervantes, *Don Quixote,* New York, Editura Norton, 1981, p. 119

[4] Bietul domn își pierdea mințile când vedea asemenea idei fantastice și obișnuia să stea treaz încercânf să le înțeleagă și le epuiza sensul; ceea ce Aristotel însuși nu ar fi putut să pătrundă și să extragă, chiar dacă ar fi revenit la viață numai în acest scop. (traducere personală), Miguel de Cervantes, *Don Quixote,* New York, Editura Norton, 1981, p. 119

[5] El felicita, totuși, modalitatea autorului de a încheia cartea cu promisiunea acelei aventuri interminabile, și de multe ori era tentat să își ia stiloul și să o ducă el la bun sfârșit, așa cum era propus, lucru pe care cu siguranță l-ar fi făcut și care ar fi rezultat într-o operă de succes daca nu l-ar fi împiedicat gânduri mai mari și mai captivante. (traducere personală), Miguel de Cervantes, *Don Quixote,* New York, Editura Norton, 1981, p. 119

BDD-A27972 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:40 UTC)

thought himself of having recourse to his usual remedy, which was to think of some passage in his books."[6]

Romanul lui Cervantes aduce în atenția cititorilor și lectura drept cauză a alienării, a dezechilibrului mental, întrucît apropiații lui Don Quijote sunt convinși că motivul pentru neliniștea și schimbarea sa este lectura. Cum el nu își ascundea dorința de a porni într-o aventură cavalerească, tutror le era clar că starea sa precară se datora dorinței de a deveni asemena eroilor despre care citea. Nepoata sa recunoaște chiar și epuizarea fizică a bărbatului, la care lectura nu mai ajungea doar la nivel mental, ci avînd chiar urmări fizice: ,, it was often my uncle's way to stay two days and nights together poring over these unholy books of misventures, after which he would fling the book away and snatch up his sword and fall to slashing the walls; and when he was tired out he would say he had killed four giants like four towers"[7]

Cărțile prind viață și capătă statut uman nu doar în imaginația protagonistului, ci și datorită celor din jurul său, care ajung să le compare cu ereticii și să le acuze de o influență nemărginită: ,,books, the authors of all the mischief"[8]

Capitolul 6 este episodul tragic al arderii respectivelor ,,răufăcătoare", cărțile închipuitului cavaler fiind triate de niște ,,judecători" stabiliți ad-hoc. Întregul demers începe cu stropirea cu apă sfințită, pentru a anihila răul existent în opere. Procesul de triere nu pare foarte corect inițial, cînd tînăra nepoată susține arderea tuturor cărților găsite ,, "No" said the niece, "there is no reason for showing mercy to any of them; they have every one of them done mischief; "[9]. Cei doi ajung să arunce în flăcări chiar și prima carte cavalerească tipărită în Spania, considerînd că trebuie pedepsită, fiind fondatoarea unei secte atît de malefice. Au existat și cîteva opere salvate care, datorită unor motive variate (fiind primele de acel fel, avînd autori italieni, portughezi, spanioli sau francezi), au trecut din biblioteca lui Don Quijote în cea a frizerului. Cu toate acestea, pierderea literară incomensurabilă nu poate fi ștearsă, întrucît au ars atunci opere importante și valoroase, așa cum spune și naratorul: ,, That night the housekeeper burned to ashes all the books that were in the yard and in the whole house; and some must have been consumed that deserved preservation in everlasting archives, but their fate and the laziness of the examiner did not permit it, and so in them was verified the proverb that the innocent suffer for the guilty."[10]

În romanul lui Cervantes lecturile devin și cărți de vizită ale personajelor, astfel că predilecția spre un gen sau altul de text poate transforma un personaj în ceva mai mult sau mai puțin atrăgător. Un exemplu pozitiv în acest sens este cazul Luscindei, pe care cărțile citite o recomandă în fața erolui: ,, "Had your worship told me at the beginning of your story that the

[6] Aflând apoi că de fapt nu se putea mișca, s-a gândit să recurgă la remediul său obișnuit, care era să se gândească la pasaje din cărțile sale. (traducere personală), Miguel de Cervantes, *Don Quixote*, New York, Editura Norton, 1981, p. 152

[7] Unchiul meu obișnuia de multe ori să petreacă două zile și două nopți la rând cercetând aceste păgâne cărți de aventură, nefericită după care obișnuia să arunce cartea și să își apuce sabia, începând să izbească pereții; și când obosea spunea că a ucis patru uriași cât patru turnuri. (traducere personală), Miguel de Cervantes, *Don Quixote*, New York, Editura Norton, 1981, p. 156

[8] cărțile, autoarele tuturor pagubelor (traducere personală), Miguel de Cervantes, *Don Quixote*, New York, Editura Norton, 1981, p. 159

[9] ,,Nu", spuse nepoata, ,,nu există niciun motiv pentru a le arăta milă niciuneia dintre ele; fiecare dintre ele a produs pagubă; " (traducere personală), Miguel de Cervantes, *Don Quixote*, New York, Editura Norton, 1981, p. 159

[10] În acea noapte îngrijitoarea a ars toate cărțile care erau în curte și în întreaga casă; și câteva care ar fi meritat să fie păstrate în arhive nemuritoare au fost arse, dar soarta lor și lenea exminatorului nu au permis acest lucru și astfel, cu ele, s-a adeverit proverbul care spune că nevinovații suferă de pe urma vinovaților. (traducere personală), Miguel de Cervantes, *Don Quixote*, New York, Editura Norton, 1981, p. 171

BDD-A27972 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:40 UTC)

Lady Luscinda was fond of books of chivalry, no other laudation would have been requisite to impress upon me the superiority of her understanding"[11]

Don Quijote este un roman al cărui protagonist își caută evadarea în lectură, dar care ajunge astfel captiv operelor citite. Asemenea jocurilor video și realității virtuale din societatea contemporană, plăsmuirile din textele citite îi acaparează întreaga existență, transformîndu-l într-un cavaler închipuit. El nu își mai trăiește propria exitență, ci caută mereu sa o imite pe cea a eroilor despre care citește. Miguel de Cervantes a căutat, prin puterea contraexemplului, să aducă în prim plan importanța realului și a verosimilului.

În cele din urmă, rămîne întrebarea: pînă unde ajută cărțile la lărgirea orizontului și unde începe limitarea lui prin dorința de a imita?

BIBLIOGRAPHY

Paleologu, Alexandru, *Despre lucrurile cu adevărat importante,* București, Editura Polirom, 2011

Cervantes, Miguel, *Don Quijote*, New York, Editura Norton, 1981

[11] „Dacă măria voastră mi-ar fi spus la începutul poveștii că doamna Luscinda era captivată de cărțile cavalerești, nici o altă laudă nu ar fi fost necesară pentru a mă convinge de superioritatea înțelegerii ei." (traducere personală), Miguel de Cervantes, *Don Quixote*, New York, Editura Norton, 1981, p. 382

BDD-A27972 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:40 UTC)